

HANDLÄGGARE/ENHET
Arbetslivsenheten
Irene Wennemo/CA

DATUM
2009-04-22

DIARIENUMMER
20090079

ERT DATUM
2009-01-28

ER REFERENS
Ju2008/10662/L6

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över betänkandet En reformerad grundlag, SOU 2008:125

I grundlagsutredningens betänkande "En reformerad grundlag" presenteras ett flertal olika förslag. I LOs remissvar på denna utredning kommer endast en del av dessa kommenteras.

Vad gäller personvalsinslaget föreslår utredningen att en enhetlig spärrnivå på fem procent ska införas, istället för att som idag ha en högre spärr på åtta procent till riksdagsvalet. Sedan personvalsinslaget infördes i Sverige har allt färre valt att utnyttja denna möjlighet. Inslaget har också varit om-diskuterat av andra skäl. Det är uppenbart att inslaget kommit att spela en större roll i små partier och i mindre valkretsar. Ju fler som blir valda från en given lista, desto mindre roll har personvalsinslaget haft. En annan kritik som framförts är att man som väljare inte kan markera sitt stöd för partiets rangordning av kandidaterna. Det förslag som utredningen presentera hanterar inte de konsekvenser och problem som möjligheten till personval innebär. LO kan därför inte bifalla den i utredningen föreslagna förändringen. Personvalsinslaget borde istället reformeras på ett mer genomgripande sätt.

I betänkandet föreslås vidare en framflyttning av valdagen till den andra söndagen i september och att det ska vara möjligt att utlysa extraval till kommunfullmäktige. LO stödjer dessa förslag.

LO anser vidare att det är rimligt att det införs en bestämmelse som innebär att riksdagen efter varje val ska pröva frågan om den sittande regeringens parlamentariska bas i den nyvalda riksdagen.

Utredningen föreslår att det s.k. uppenbarhetskravet i 11 kap 14 § regeringsformen tas bort. Utredningen vill istället införa ett system där grundsatserna

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

om folksuveränitet och lagbundenhet ska beaktas vid lagprövning av föreskrifter av riksdagen. Prövningen av lagar ska utföras av domstolar och andra offentliga organ i rättstillämpning. I 12 kap 10 § finns en motsvarande bestämmelse som avser lagprövning inom förvaltningen.

LO avstyrker utredningens förslag avseende ändringar i lagprövningsrätten enligt 11 kap 14 § och 12 kap 10 § regeringsformen.

Sverige är en parlamentarisk demokrati, ”all makt utgår ifrån folket”, 1 kap 1 § regeringsformen. Den utvidgade normprövningsrätt som utredningen föreslår vidgar kraftigt möjligheterna för domstolarna att ge de folkvalda representanterna i riksdagen ”bakläxa”. LO anser att förslaget att ta bort uppenbarhetskravet i 11 kap 14 § regeringsformen på sikt riskerar att underminera formerna för folkstyret.

Riksdagsledamöterna representerar sina väljare och deras politiska åsikter. De beslut som fattas av riksdagen är i regel folkligt förankrade. Kontrollen av lagar och andra föreskrifters förenlighet med grundlagarna ska säkerställas genom förhandskontroll, exempelvis av lagrådet. LO anser att kontroll i efterhand genom domstolar även fortsatt ska vara exceptionella undantag.

Utredningens förslag innebär att jurister i domstolarna ges en kraftigt utvidgad makt att pröva politiska beslut. Jurister i domstolarna representerar inte andra än sig själva, och något ansvar kan inte utkrävas av dessa, folket kan inte genom val byta ut jurister i domstolarna. Maktutövningen i domstolarna kan inte kontrolleras. Val av utbildning och yrkesbana är fortfarande starkt knutna till klasstillhörighet. LO anser att det är olämpligt att överlämna det sista ordet i politiska frågor till företrädare för en homogen och för samhället icke-representativ grupp.

Domstolarna riskerar att bli fora för politiska beslut. LO anser att politiska beslut ska fattas av politiker i demokratiska former. Politiska beslut ska inte avgöras av jurister. Är medborgarna missnöjda med den politik som förs kan den politiska majoriteten bytas vid nästkommande riksdagsval.

Utredningen anför att uppenbarhetskravet är mindre adekvat och svårt att tillämpa samt att kravet är svårt att förena med åtaganden enligt Europakonventionen. Likaså försöker utredningen att förminska betydelsen av sitt förslag genom att argumentera för att prövningen endast aktualiseras i konkreta fall. LO finner inte utredningens argumentation övertygande.

Utredningens förslag handlar ytterst sett om makt. Ska politiker eller jurister i domstolarna besluta vilka lagar och förordningar som gäller i Sverige? LOs uppfattning är att politiska beslut inte ska överprövas av domstolar.

Dagens uppenbarhetskrav i 11 kap 14 § regeringsformen återspeglar en intresseavvägning. Domstolar ska ha möjligheten att korrigera politiska ingrepp i skyddet för grundläggande friheter och rättigheter. Å andra sidan ska domstolarna inte få någon ställning som politiska maktfaktorer. Resonemanget från propositionen 1975/76:209 återfinns också utredningens beskrivning av bakgrunden till 11 kap 14 § regeringsformen. LO anser att intresseavvägningen inte förlorat i aktualitet. Tvärtom tycks behovet av att skydda den demokratiska parlamentarismen och politikens autonomi vara än större med anledning av Sveriges medlemskap i Europeiska Unionen.

Landsorganisationen i Sverige
Stockholm som ovan

Wanja Lundby-Wedin

Claes-Mikael Jonsson